

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย ศีลศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยว ของวัดใน กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับดังนี้ ๑) เพื่อค้นหาศาสนสถานที่สำคัญของวัดในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ ๒) เพื่อศึกษาประวัติและความสำคัญของศาสนสถานในวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ และ ๓) เพื่อศึกษาการบริหารการอนุรักษ์ศาสนสถานและการท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ ๔.๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์

ลำดับ	วัด	ชื่อ/ผู้ให้สัมภาษณ์	ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
๑	วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร	พระพิศาลกิจจาภรณ์	-พระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ
๒	วัดอินทรวีหาร	พระราชรัตนภรณ์	-พระเจดีย์ มีอยู่ ๓ องค์ด้วยกัน อยู่ด้านหลังพระอุโบสถ -หลวงพ่อโต เป็นพระพุทธรูปปางยืนทรงบาตร -พระอุโบสถเป็นแบบทรงไทยอยุธยา -บ่อน้ำพระพุทธรณ์สมเด็จพระพุฒาจารย์โต -รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง
๓	วัดบวรนิเวศวิหาร	นายสมชาย สิริพิศาตร์	-พระสุวรรณเขต (พระโต)

ตารางที่ ๔.๑.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อ/ผู้ให้สัมภาษณ์	ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
			-พระพุทธรูปชินสีห์ -พระศรีศาสดา -พระเจดีย์ใหญ่หลังพระอุโบสถ
๔	วัดโพธิ์ หรือวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	-พระราชเวที	-จารึกหรือศิลาจารึกต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมตำราและเป็นวิทยาการความรู้ต่าง ๆ -พระวิหารพระนอน -พระอุโบสถ
๕	พระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)	นายเวก สวัสดิ์	-พระแก้วมรกต, วัดพระแก้วนั้นเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของประเทศไทย พระอุโบสถ วัดพระแก้ว พระศรีรัตนเจดีย์
๖	วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง หรือวัดอรุณ)	พระมหาขวัญ แดงหน่าย	-พระปรางค์เป็นสถานที่สำคัญ -พระอุโบสถ -พระวิหารและพระประธานในพระวิหาร
๗	วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร	พระมหาเชาวลิต ฉายา ชุตินฺธโร	-บรมบรรพต หรือภูเขาทอง สร้างเป็นรูปภูเขา -พระบรมสารีริกธาตุ -หลวงพ่อดำ -พระอุโบสถ
๘	วัดเบญจมบพิตร ดุสิตวนาราม	พระมหาสุพจน์ คชรินทร์	-พระอุโบสถ ถือว่าเป็นสถาปัตยกรรมสมบูรณ์ -พระพุทธรูปราชจำลอง -พระพุทธรูปรอบพระระเบียง
๙	วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร	พระครูสิทธิธรรมมงคล	-พระอุโบสถเป็นสถาปัตยกรรมโบราณ สร้างขึ้นในสมัย ร.๔ ประกอบด้วยภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ
๑๐	วัดสุทัศนเทพวราราม วรมหาวิหาร	พระมหาเกรียงศักดิ์	-พระอุโบสถวัดสุทัศนฯ สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๓ พระอุโบสถใหญ่ที่สุด ยาวที่สุด และสวยที่สุด -พระศรีศักยมนี -พระพุทธรูปโลกเชษฐ พระประธานในอุโบสถ
๑๑	วัดราชนันทารามวรวิหาร	พระครูสมณจรรย์โกศล	-โลหะปราสาทเหลืออยู่หนึ่งเดียว
๑๒	วัดไตรมิตรวิทยาราม	พระครูโสภณสุทธิวัฒน์	-พระพุทธรูปมหาสุวรรณปฏิมากร เป็นที่รู้จักกันดีในนาม “หลวงพ่อกทองคำวัดไตรมิตรวิทยาราม”

ตารางที่ ๔.๑.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อ/ผู้ให้สัมภาษณ์	ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
			-หลวงพ่อดโตวัดสามจีนพระประธานในอุโบสถ
๑๓	วัดยานนาวา	พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี	-มรดกทางวัฒนธรรมและเป็นทรัพยากรในการ ดึงดูดนักท่องเที่ยวของวัดก็มีสิ่งที่เป็นเป็นสถานที่ โดดเด่นนั่นก็คือ เรือสำเภา -วิหารมหาเจษฎาบดินทร์
๑๔	วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร	พระปริยัติธาดา	-พระพุทธไตรรัตนนายก (หลวงพ่อดโตเข้าปออง) -พระอุโบสถ
๑๕	วัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร	นายสมพงษ์ แก้วใจ	-พระอุโบสถ, พระมณฑป, วิหารโพธิ์ลังการ -พระศรีสรรเพชญ์พระประธานอุโบสถ
๑๖	วัดระฆังโฆสิตาราม		-หลวงพ่อดโต เป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป -พระอุโบสถทรงแบบรัชกาลที่๑
๑๗	วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร	พระครู วินัยธรวัลลพ โกวิโล	-เขาเต่านั้นถือได้ว่า “เป็นสวนสัตว์แห่งแรกในกรุง รัตนโกสินทร์” -พระอุโบสถสถาปัตยกรรมทรงไทย -พระบรมมหาธาตุเจดีย์องค์ใหญ่
๑๘	วัดราชบูรณะราชวรวิหาร	พระสุนทรภมม ฉายา มณีโชโต	-พระพุทธปรางค์สมัยรัชกาลที่๓ที่ยังเหลือจาก สงครามโลกครั้งที่๒ -เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เก่าแก่และเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ -พระอุโบสถ
๑๙	วัดมหาพฤฒาราม	พระมหาสถิต ฉายาฐิตจิตโต	-พระอุโบสถ สร้างขึ้นโดยพระบรมราชโองการ ของรัชกาลที่ ๔ เป็นรูปโค้งตลอด หลังคาลด ๒ ชั้น ประดับช่อฟ้า ใบระกา -พระวิหารพระพุทธไสยาสน์
๒๐	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมา ราม	พระครูวินัยธร ฉายา อภิญา	-พระอุโบสถ หลังคาด้านหน้ามุขเด็จมุงด้วย กระเบื้องเคลือบเบญจรงค์หลากสี ประดับด้วย ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันประดับปูนปั้น รูปช้างเจ็ดเศียรเกิดพานรองรับพระเกี้ยวอยู่กลาง -พระนรินทราย -พระพุทธองค์ศรีสพระประธาน

ตารางที่ ๔.๑.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อ/ผู้ให้สัมภาษณ์	ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
๒๑	วัดธรรมมงคลเถาบุญ นทวิหาร	พระอาจารย์ละมุล ฉายา เรืองสมบัติ	-พระวิริยะมงคลมหาเจดีย์รัตนโกสินทร์ -พระอโศกพยา หลวงพ่อพันปี -พระบรมสารีริกธาตุ -พระพุทธรูปมงคลธรรมศรีไทยหยกชิ้นใหญ่ที่สุดในโลก
๒๒	วัดปฐมวณารามราช วรวิหาร(วัดสระปทุม)	พระเรืองจิต หนูตจิตโต	-พระวิหาร -อุโบสถหลวงพ่อพระเสาวิม
๒๓	วัดสุวรรณรามราช วรวิหาร (วัดทอง)	พระมหาเพชร ชนาสโก	-ภาพในพระอุโบสถ -พระศาสดาพระประธานในพระอุโบสถ
๒๔	วัดคูหาสวรรค์	พระครูศรีธรรมมาธร	-โบสถ์มีลวดลายจิตรกรรมฝาผนังเทพชุมนุม -พระประธานในอุโบสถ ๔ องค์
๒๕	วัดศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร	พระมหานูรุตต์ ฉายา จิตสวโล	-พระเจดีย์ -พระอุโบสถและพระศรีสัมพุทธรูปประธานใน อุโบสถ
๒๖	วัดเทพธิดาราม	พระมหาเกียรติ ฉายา กิ ติสุโก	-กุฏิสุนทรภู่ ที่อาศัย -พระอุโบสถศิลปกรรมจากจีน -พระวิหารมีรูปหล่อภิกษุณี
๒๗	วัดดุสิตดาราม	พระมหาศรีทนต์ ฉายา สมจาโร	-เรือนโบราณ -ภาพจิตรกรรมฝาผนัง พระอุโบสถ -พระประธานในโบสถ์
๒๘	วัดอนงค์ดารามวรวิหาร	พระเทพเวที	-พระวิหาร -สถานที่สมเด็จพระเจ้าเคยศึกษา -พระประธานในโบสถ์
๒๙	วัดราชสิงขร	พระครูสิริกาญจนกร	-พระพุทธรูปหลวงพ่อด่าง
๓๐	วัดบวรมงคลราชวรวิหาร	พระมหามังกร ฉายาจิณฺณจาโร	-เจดีย์หงษา -พระอุโบสถ
๓๑	วัดคฤหบดี	พระปริยัติวรการ	-หลวงพ่อด่าง พระประธานในโบสถ์
๓๒	วัดราชสิทธิาราม	พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์	-พระตำหนักเก๋งจีน -กุฏิวิปัสสนารอบพระอุโบสถ -พระประธานในอุโบสถ

ตารางที่ ๔.๑.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อ/ผู้ให้สัมภาษณ์	ศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
			-จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
๓๓	วัดเทพสิรินทราวาสราชวรวิหาร	พระราชมนู	-พระอุโบสถเป็นรูปดวงตราเครื่องอิสริยาภรณ์ -ฝาผนังมีภาพจิตรกรรมในพระอุโบสถ
๓๔	วัดอัปสรสวรรค์	พระครูพิบูลจันทสาร	-พระอุโบสถมีพระประธาน ๒๔ พระองค์ -พระพุทธรูปมาจากเวียงจันทน์
๓๕	วัดพิชัยญาติคาราม	พระมหาสมบุญ	-พระอุโบสถเป็นรูปเก๋งจีน -มีพระปรางค์ -พระประธานในอุโบสถ
๓๖	วัดโมลีโลกยาราม	พระมหาสุริโย	-หอพระไตรปิฎก -วิหารสมเด็จพระโฆษาจารย์(ขุน)
๓๗	วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร	พระมหาแอ๊ด ฉายาเมจิตฺโต	-พระอุโบสถ -พระปรางค์
๓๘	วัดรัชฎาธิษฐาน	พระมหามานิตย์ ฉายา สุทธิญาณโณ	-แท่นประทับต้น ร. ๔ ไปรษณ -หลวงพ่อกเงิน
๓๙	วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร	พระราชธรรมเวที	-พระอุโบสถศิลปะจีน เป็นวัดแรกที่ ร. ๓ -พระวิหารพุทธไสยาสน์
๔๐	วัดบรมนิวาส	พระอาจารย์มั่น ฉายา กิตติธโร	-พระอุโบสถภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ -พระศพลญาณพระประธาน -วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์

ตารางที่ ๔.๑.๒ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถานที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์เพื่อ
การท่องเที่ยวดังนี้

ลำดับ	วัด	พระ ปรารค์	เจดีย์	วิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูป	โลหะ ประสาธ	พระ ระเบียง
๑	วัดชนะสงคราม				พระอุโบสถ	พระพุทธรูปสี่หัตถ์ โลกเชษฐ		
๒	วัดอินทรวินัย				พระอุโบสถ	พระศรีอริยเมต ไตรยหลวงพ่อด		
๓	วัดบวรนิเวศ วิหาร		พระเจดีย์ องค์ใหญ่		พระอุโบสถ	พระสุวรรณเขต พระพุทธรูปสี่ พระศรีศาสดา		
๔	วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม	พระ ปรารค์		วิหารพระ พุทธไสยาสน์	พระอุโบสถ	พระพุทธรูปปฏิมากร พระพุทธรูปไสยาสน์		พระ ระเบียง สี่เหลี่ยม/2 ชั้น
๕	พระศรีรัตน ศาสดาราม		พระศรีรัตน เจดีย์		พระอุโบสถ	พระแก้วมรกต		พระ ระเบียง
๖	วัดอรุณราชวร าม (วัดอรุณ)	พระ ปรารค์ องค์ใหญ่		พระวิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูปธรรมมสิม ราชพระพุทธรูปพูน		
๗	วัดสระเกศ ราช วรมหาวิหาร		พระเจดีย์ ภูเขาทอง		พระอุโบสถ	พระพุทธรูปหลวงพ่อด ดำ		พระ ระเบียง พระ อุโบสถ
๘	วัดเบญจม บพิตรดุสิตวนา ราม				พระอุโบสถ	พระพุทธรูปชินราช จำลองพุทธรูปต่างๆ ๕๒ องค์		พระ ระเบียง รอบ อุโบสถ
๙	วัดมกุฏกษัตริ ยาราม				พระอุโบสถจิตร กรรมฝาผนัง			
๑๐	วัดสุทัศนเทพว ราราม			วิหารหลวง พระศรีศากย มุนี		พระศรีศากยมุนี พระพุทธรูปโลกเชษฐ		พระ ระเบียง วิหารคด
๑๑	วัดราชนันทดา รามวรวิหาร						โลหะ ประสาธ	
๑๒	วัดไตรมิตร วิทยาราม					พระพุทธรูปมหาสุวรรณ ปฏิมากรพ่อดทองคำ		
๑๓	วัดยานนาวา			อาคารมหา	พระอุโบสถศิลปะ	๑.พระพุทธรูปปฏิมา		

ตารางที่ ๔.๑.๒ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	พระ ปรารค์	เจดีย์	วิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูป	โลหะ ประสาท	พระ ระเบียง
				เจษฎา ดิษฐ์	รัตนโกสินทร์	๔ องค์		
๑๔	วัดกัลยาณมิตร			พระวิหาร หลวง	พระอุโบสถภาพ พุทธประวัติ ทรงข้าวบิณฑ์	พระพุทธรูปไตรรัตน์ นายก พระประธาน		
๑๕	วัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์		-พระเจดีย์ศรี รัตนมหาธาตุ	-พระวิหาร โพธิ์ลังกา	-พระอุโบสถทรง ไทย	-พระศรีสรรเพชญ์ พระประธาน		
๑๖	วัดระฆังโฆสิตา รวม			พระวิหาร สมเด็จพระ (สี)	พระอุโบสถทรง แบบรัชกาลที่๑	-หลวงพ่อด พระประธานยืนรับ ฟ้า		
๑๗	วัดประยุรวงศา วาส วรวิหาร		พระบรม ธาตุเจดีย์ องค์ใหญ่		พระอุโบสถทรง ไทยเสารายด้าน ละ ๖ ต้น	-พระพุทธรูปธรรมวิ เศษฐศาสตร์ดา -พระพุทธรูปคาน้อย		
๑๘	วัดราชบูรณะ ราชวรวิหาร	พระ ปรารค์			พระอุโบสถ ลักษณะทรงไทย			
๑๙	วัดมหาพฤฒา รวม			พระวิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูปไสยาสน์		
๒๐	วัดราชบพิธ สถิตมหาสีมา รวม		พระมหา เจดีย์ใหญ่	พระวิหาร	พระอุโบสถ แบบไทยแท้	-พระพุทธรูปจักร -พระนันทราช		
๒๑	วัดธรรมมงคล เกาญานนท วิหาร		พระวิริยะ มงคลเจดีย์		พระพุทธรูปมณฑ ธรรมศรีไทยหยก			
๒๒	วัดปทุมวนารม ราชวร			พระวิหาร	อุโบสถหลวง			
๒๓	วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร				พระอุโบสถ จิตรกรรมฝาผนัง	พระศาสดา ปางมารวิชัย		
๒๔	วัดคูหาสวรรค์				พระอุโบสถ จิตรกรรมเทพ	พระประธาน ๔ องค์		
๒๕	วัดศรีมหาธาตุ รวมมหาวิหาร		พระเจดีย์ศรี มหาธาตุ		พระอุโบสถ จัตุรมุข	พระศรีสัมพุทธมุนี พุทธชินราชจำลอง		
๒๖	วัดเทพธิดาราม			พระวิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูปเทววิลาส หรือหลวงพ่อบุชชา		
๒๗	วัดดุสิตาราม				พระอุโบสถ จิตรกรรมอยุธยา	พระประธาน ปางมารวิชัย		
๒๘	วัดอนงค์ดาราม วรวิหาร			พระวิหาร ทรงไทย	พระอุโบสถทรง ไทย	พระพุทธรูปจุลนาถ ศิลปะสมัยสุโขทัย		

ตารางที่ ๔.๑.๒ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	พระ ปรารค์	เจดีย์	วิหาร	พระอุโบสถ	พระพุทธรูป	โลหะ ประสาท	พระ ระเบียง
๒๙	วัดราชสิงขร				พระอุโบสถ ราช นิยมรัชกาลที่๓	พุทธรูปหลวงพ่อดำ ปางมารวิชัย		
๓๐	วัดบรมวงศ ราชวรวิหาร		เจดีย์หงษา		พระอุโบสถ แบบมอญ	พระประธาน-พระ อัครสาวกซ้ายขวา		
๓๑	วัดคฤหบดี					หลวงพ่อดำ หรือพระแชะดำ		
๓๒	วัดราชสิทธิ ราม		พระเจดีย์คู่	พระวิหาร แดง	พระอุโบสถ	พระพุทธรูปจำรัส เป็นพระประธาน		
๓๓	วัดเทพรัตน วาส				พระอุโบสถ ลักษณะ รัตนโกสินทร์	-พระนันทราย -พุทธรูปทองสัมฤทธิ์		
๓๔	วัดอัปสรสวรรค์				พระอุโบสถศิลปะ สมัยรัชกาลที่๓	พุทธรูปพระประธาน ๒๘ องค์		
๓๕	วัดพิชัยญาติ ราม	พระ ปรารค์ ๓ องค์			พระอุโบสถจิต กรรมแกะสลัก ศิลา	พระสิทธารถพุทธ เจ้าประธานในพระ อุโบสถ		
๓๖	วัดโมลีโลกย ราม			พระวิหาร ทรงไทย ผสมจีน	พระอุโบสถ ทรง ไทยต้นกรุง รัตนโกสินทร์			
๓๗	วัดจักรวรรดิ ราชวาสวร				พระอุโบสถ	พระประธาน ปางมารวิชัย		
๓๘	วัดรัษฎาธิษฐาน			พระวิหาร ใหญ่	หลวงพ่อกิน			
๓๙	วัดราชโอรส รามราชวรวิหาร			พระวิหาร พระพุท ไธยาสน์	พระอุโบสถ ทรงไทย - จีน	พระอนันตคุณอดุล ญาณบพิตร		
๔๐	วัดบรมนิวาส				พระอุโบสถ แบบ สมัยกรุงศรีอยุธยา	พระทศพลญาณ ปางมารวิชัย		

จากตารางที่ ๔.๑.๒ พบว่า จากผลการสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถานที่
สำคัญของวัดในกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ ได้
วิเคราะห์ศาสนสถานที่สำคัญของวัดในกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและ
คนต่างชาติ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาสหรือตัวแทนเจ้าอาวาส
วัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือเจ้าหน้าที่ ๆ ลูกจ้างผู้เกี่ยวข้องของศาสนสถานที่สำคัญ รวม ๔๐ รูป/คน
แล้วนำมาวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

ตามที่ได้จัดการศึกษาศาสนสถานที่สำคัญของวัดในกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ จำนวน ๔๐ วัด ศาสนสถานที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนี้

๑) พระอุโบสถ เป็นศาสนสถานที่สำคัญเกือบทุกวัดงานวิจัยศึกษา จำนวน ๔๐ วัดจะมีพระอุโบสถทุกวัดเพราะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ วัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้ง ๔๐ ไม่มีวัดใดวัดหนึ่งมีศาสนสถานแหล่งเพียงสิ่งเดียวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ละวัดมักจะมีศาสนสถานมากกว่าหนึ่งประเภท ในแต่ละประเภทของแต่ละศาสนสถานมักจะมีองค์ประกอบสำคัญที่สื่อทางด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิต สถาปัตยกรรม เช่น พระอุโบสถวัดจะแสดงสถาปัตยกรรมของช่างสกุลต่าง ๆ รูปลักษณะของพระอุโบสถ และภาพจิตรกรรม ซึ่งจะแสดงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งยึดถือของคนในสังคมไทย จิตรกรรมในพระอุโบสถช่วงตั้งแต่ตอนต้นรัตนโกสินทร์ย้อนไป ภาพจิตรกรรมหลังพระพุทธรูปจะแสดงไตรภูมิ เช่น วัดสุวรรณาาราม วัดพุทธเสนจะแสดงไตรภูมิจักรวาลวิทยาทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น พระอุโบสถยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปซึ่งเป็นเคารพของพุทธศาสนิกชน ฯลฯ พระอุโบสถจึงมีความสำคัญอันดับที่วัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกศึกษามีทุกวัด

๒) พระวิหาร พระวิหารหลวงจะเป็นศาสนสถานที่ตั้งของพระพุทธรูปและเป็นที่ประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมของพุทธศาสนิกชน พระวิหารหลวงทำหน้าที่คล้ายกับพระอุโบสถและศาสนการเปรียญ แต่พระวิหารหลวงมีความสำคัญคล้ายกับพระอุโบสถ กล่าวคือ พระวิหารแสดงสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ฯลฯ เช่น พระวิหารหลวงวัดสุทัศน์จะแสดงภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับอดีตพุทธเจ้าตามคติเดิมของคนโบราณก่อนสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่คนโบราณให้ความสำคัญกับพระพุทธเจ้าในแง่หลักธรรม มากกว่าพระพุทธเจ้าในเชิงตัวบุคคล พระวิหารหลวงที่แสดงภาพจิตรกรรมที่สะท้อนคติความเชื่อของคนในแต่ละยุคได้อย่างดี

๓) พระพุทธรูป เป็นศาสนสถานที่สำคัญที่สุดคู่กับพระอุโบสถ พระพุทธรูปจะถูกตั้งไว้ในพระอุโบสถ พระพุทธรูปเป็นศาสนสถานที่มีลักษณะเด่นที่สุดเพราะทุกวัดจะต้องมีพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าเสมือนพระองค์ทรงมีพระชนมอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ทุกวัดจะมีพระพุทธรูป แต่พระพุทธรูปที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจะมีความพิเศษ ตรงที่ประวัติศาสตร์และความเป็นมา ตลอดจนผู้สร้าง พระพุทธรูปที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาทัศนศึกษาหรือเป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ได้ดี ได้แก่ พระพุทธรูปที่ประดิษฐานที่วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นต้น

๔) พระปรารค์ เป็นปูชนียสถานที่ดัดแปลงมาจากปรารค์ปราสาทของกัมพูชาหรือขอม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นมาควบคู่กับเจดีย์ และนิยมก่อสร้างกันมากในภาคกลาง แต่ทางภาคเหนือจะไม่ค่อยปรากฏการก่อสร้าง และเมื่อสร้างจะใช้เป็นศาสนสถานให้เป็นประธานอยู่ตรงศูนย์กลางของวัด และเป็นสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า เป็นศาสนสถานที่มีรูปทรงปลายแหลม

ในจำนวน ๔๐ วัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีวัดจำนวนหนึ่งที่มีพระปรารค์ที่เป็นจุดเด่นดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ พระปรารค์ในวัดอรุณราชวราราม พระปรารค์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น พระปรารค์เป็นศาสนสถานที่บ่งบอกแรงแรงศรัทธาของผู้สร้างซึ่งเป็นบุคคลที่มีฐานะทางสังคมสูง เช่น พระมหากษัตริย์ บังบอกคติของคนในช่วงสมัยหนึ่งและสถานที่บางแห่ง เช่น นิยมสร้างในภาคกลาง เป็นต้น

๕) เจดีย์ เจดีย์มีความสำคัญคล้ายกับพระปรารค์ สิ่งทีก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพบูชาหรือสิ่งที่ใช้เตือนใจให้ระลึกถึง ในทางศาสนาก็หมายถึงสถานที่หรือสิ่งที่เคารพบูชาเนื่องด้วยพระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปศาสนาเรียกเต็ม ๆ ว่าสัมมาสัมพุทธเจดีย์หรือพุทธเจดีย์ มี ๔ ประเภท คือ ๑. ธาตุเจดีย์ ๒.ปริโภคเจดีย์ ๓. ธรรมเจดีย์ และ ๔. อุเทสิกเจดีย์

ภาพรวมของวัดที่มีศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะมีศาสนสถานมากกว่าหนึ่งแห่ง และในวัดที่มีศาสนสถานมากกว่าหนึ่งนั้น ศาสนสถานแต่ละอย่างจะแสดงความสัมพันธ์ของความหมายทางความเชื่อ วัฒนธรรมและความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์อย่างสอดคล้องเดียวกัน เช่น ศาสนสถานวัดสุทัศนมีพระวิหารหลวงเป็นตัวแทนของภูเขาพระสุเมรุและภาพจิตรกรรมภายในพระวิหารจะแสดงขยายความองค์ประกอบที่อธิบายจักรวาลวิทยาที่พระสุเมเป็นศูนย์กลาง ซึ่งคติทางศาสนายังแกนการจัดความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยอดีตได้ดี

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติและความสำคัญของศาสนสถานในวัด กรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ

ตารางที่ ๔.๒.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็น
แหล่งท่องเที่ยว (จากการสัมภาษณ์) ดังนี้

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่ สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว
๑	วัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถก่ออิฐถือปูนผนังรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ๒.๑ พระพุทธรูปสี่หัตถ์โลกเชษฐพระประธานในพระอุโบสถ
๒	วัดอินทรวินัย	๑. พระพุทธรูป ๒. พระอุโบสถ	๑.๑ พระศรีอริยเมตไตรยหลวงพ่โต พระพุทธรูปปางยืนทรงบาตร ๒.๑ พระอุโบสถแบบทรงไทยอยุธยา ปูนหินอ่อนหินแกรนิต
๓	วัดบวรนิเวศวิหาร	๑. พระพุทธรูป ๒. พระอุโบสถ ๓. พระเจดีย์	๑.๑ พระสุวรรณเขต พระโต ประทานในพระอุโบสถ ๑.๒ พระพุทธรูปสี่หัตถ์ประทับนั่งอยู่ด้านหน้าพระสุวรรณเขต ๓. พระศรีศาสดาลักษณะผสมศิลปะสมัยสุโขทัยกับเชียงแสน ๒. พระอุโบสถอาคารก่ออิฐถือปูนประดิษฐานพระพุทธรูปสี่หัตถ์กับ พระพุทธรูปสุวรรณเขตมีภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ ๓.๑ พระเจดีย์องค์ใหญ่มีฐานกลม
๔	วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระวิหาร ๔. พระระเบียง ๕. พระปรางค์	๑. พระอุโบสถ รัชกาลที่ ๑ ทรงปฏิสังขรณ์ ปี พ.ศ. ๒๓๓๖ ๒.๑ พระพุทธรูปปฏิมากรประธานในพระอุโบสถหล่อทองเหลือง สัมฤทธิ์ ๒.๑ พระพุทธรูปไสยาสน์ก่อด้วยอิฐถือปูน ปิดด้วยแผ่นทองพระบาท ๓.๑ วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ มีขนาดเท่าพระอุโบสถ ๔.๑ พระระเบียง สี่เหลี่ยมสองชั้น พระระเบียงชั้นนอกชั้นใน ๕.๑ พระปรางค์สี่มุม
๕	พระศรีรัตน ศาสดาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์ ๔. พระระเบียง	๑.๑ พระอุโบสถหลัง สมัยรัชกาลที่ ๑ เพื่อประดิษฐานพระแก้ว มรกต ๒.๑ พระแก้วมรกตสกุลช่างล้านนา สกัดจากหยกสีเขียวทั้งองค์ ๓.๑ พระศรีรัตนเจดีย์ สร้างขึ้นตามแบบเจดีย์วัดพระศรีสรร เพชญ์ กรุงศรีอยุธยา สร้างสมัยรัชกาลที่ ๑ ๔.๑ พระระเบียงสร้างขึ้นครั้งแรกรัชสมัยรัชกาลที่ ๑ รูปภาพจารึกมี จำนวน ๑๗๔ ตอน คำโคลงจากตำนานเรื่องรามเกียรติ์แต่ละตอน
๖	วัดอรุณราชวร าราม	๑. พระปรางค์	๑. พระปรางค์องค์ใหญ่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกสูงประมาณ ๖๗ เมตร ล้อมรอบด้วยปรางค์ทิศ และมณฑปทิศ

ตารางที่ ๔.๒.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
		๒. พระอุโบสถ ๓. พระพุทธรูป ๔. พระวิหาร	๒.๑ พระอุโบสถ สถาปัตยกรรมอยุธยาตอนปลายจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ ๓ และ ที่ ๕ ๓.๑ พระพุทธรกรรมมีศรราชโลกธาตุดิลก พระประธาน ๓.๒. พระพุทธรูปพูนทมนหาบุรุษลักษณะ สร้างด้วยทองแดง ๔.๑ พระวิหารสมัยกรุงธนบุรีปฏิสังขรณ์สมัยรัชกาลที่ ๒
๗	วัดสระเกษ ราชวรมหาวิหาร	๑. พระเจดีย์ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระอุโบสถ ๔. พระระเบียง	๑.๑ พระเจดีย์ทรงลังกานยอดฉัตร บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๒.๑ พระพุทธรูปหลวงพ่อดำเชิงภูเขาทอง ลักษณะปางมารวิชัย ๓.๑ พระอุโบสถ ภายในกำแพงแก้วละพระเจดีย์รอบๆ พระอุโบสถ ๔.๑ พระระเบียงรายรอบพระอุโบสถภายในมีพระพุทธรูปทั้งสี่ด้าน
๘	วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระระเบียง	๑.๑ พระอุโบสถ สถาปัตยกรรมของศิลปกรรมแบบไทย สร้างจากหินอ่อนประเทศอิตาลี ภาพเขียนเจดีย์สำคัญในประเทศ ๒.๑ พระพุทธรูปชินราชจำลองลักษณะ ศิลปะสุโขทัย ปางมารวิชัย ๒.๒ พุทธรูปโบราณสมัยต่างๆจำนวน ๕๒ องค์ ลักษณะปางผสม ๓.๑ พระระเบียง ลักษณะเชื่อมกับพระอุโบสถในรูปตัวยู
๙	วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ	๑.๑ พระอุโบสถสถาปัตยกรรมโบราณมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ ประวัติศาสตร์ชาติไทย
๑๐	วัดสุทัศนเทพวรารามวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร ๓. พระพุทธรูป ๔. พระระเบียง	๑.๑ พระอุโบสถ ใหญ่ที่สุด ยาวที่สุด และสวยที่สุดในประเทศ ๒.๑ พระวิหารหลวงของพระศรีศากยมุนีแบบรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๓.๑. พระศรีศากยมุนี ศิลปะสุโขทัย ปางมารวิชัยขัดสมาธิราบ ๓. ๒. พระพุทธรูปโลกเชษฐ ศิลปะรัตนโกสินทร์ ปางมารวิชัย ๔.๑ พระระเบียงวิหารคดประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น ๑๕๖ องค์
๑๑	วัดราชนัลดารามวรวิหาร	๑. โลหะปราสาท	๑. โลหะปราสาทสถาปัตยกรรมแบบไทยเหลืออยู่หนึ่งเดียวมีเพียง ๓ แห่ง ในโลกนี้ คือที่อินเดีย๑และที่ลังกา
๑๒	วัดไตรมิตรวิทยาราม	๑. พระพุทธรูป	๑. พระพุทธรูปมหาสุวรรณปฏิมากรหรือหลวงพ่อกำปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัยเป็นเนื้อทองคำสวยงามอายุไม่น้อยกว่า ๗๐๐ ปี
๑๓	วัดยานนาวา	๑. พระพุทธรูป ๒. พระวิหาร ๓. พระอุโบสถ	๑. พระพุทธรูปปฏิมาพระพุทธรูปปูนปั้น มี ๔ องค์ในพระอุโบสถ ๒.๑ อาคารมหาเจษฎาบดินทร์ที่ใช้สอยประโยชน์ร่วมในตัวอาคาร ๓.๑ พระอุโบสถศิลปะชั้นเยี่ยมสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ ๑
๑๔	วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ ฝาผนัง เขียนภาพพุทธประวัติลาย ทงข้าวบิณฑ์ ๒.๑ พระประธานพระอุโบสถรัชกาลที่ ๓ ปางสมาธิแบบรัตนโกสินทร์ ๒.๒ พระพุทธรูปรัตนนายก(หลวงพ่โตเข้าปอก) ปางมารวิชัย

ตารางที่ ๔.๒.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
		๓.พระวิหาร	๓.๑พระวิหารหลวงอาคารประธาน แบบศิลปะสมัยรัชกาลที่๓
๑๕	วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.วิหารหลวง ๔.พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถ อาคารทรงไทยใหญ่กว่าพระอุโบสถอื่นๆ ๒.๑พระศรีสรรเพชญ์ พระประธานในพระอุโบสถ ต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ปางมารวิชัยสมัยรัชกาลที่ ๑ ๓. วิหารไพฑูริย์ วิหารน้อยประดิษฐานพระพุทธรูปก่ออิฐ ปางมารวิชัย พระประธานภายในพระวิหาร ๔.๑พระเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ ศิลปะฉบับของรัตนโกสินทร์ยุคแรก
๑๖	วัดระฆังโฆสิตาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถทรงแบบรัชกาลที่๑ ภาพจิตรกรรม เป็นเทพชุมนุม ๒.๑หลวงพ่อโต พระประธานยืนรับฟ้าเป็นที่ศรัทธาของประชาชน ๓.๑พระวิหารสมเด็จพระสังฆราช(สี)
๑๗	วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระเจดีย์	๑.พระอุโบสถสถาปัตยกรรมทรงไทยเสารายทั้งสี่ด้านละ ๖ ต้น ๒.๑พระพุทธรูปวิเศษฐาสดาพระประธานพระอุโบสถ ๒.๒พระพุทธรูปนาคน้อยปางมารวิชัยสมัยสุโขทัย ๓.๑พระบรมธาตุเจดีย์องค์ใหญ่เชื่อกันว่าบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
๑๘	วัดราชบูรณะราชวรวิหาร	๑.พระปรางค์ ๒.พระอุโบสถ	๑.พระปรางค์สมัยรัชกาลที่๓เหลือจากสงครามโลกครั้งที่๒ ๒.๑พระอุโบสถลักษณะทรงไทยจตุรมุขข้อฟ้าใบระกา
๑๙	วัดมหาพฤฒาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถสมัยรัชกาลที่๔ ภาพจิตรกรรมตอนอดีตพุทธประวัติ ๒.๑พระพุทธรูปไสยาสน์ประธานในอุโบสถศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ๓.๑พระวิหาร ลักษณะคล้ายกับพระอุโบสถ
๒๐	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระเจดีย์ ๔.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถภายนอกเป็นแบบไทยสถาปัตยกรรมแบบไทยแท้ภายในสง่างามแบบศิลปะตะวันตกเพดานและผนังศิลปะยุโรป ๒.๑พระพุทธรูปองค์ศรี พระประธานในพระอุโบสถปางสมาธิ ๒.๒ พระนิรันตราย เป็นพระพุทธรูปทองคำ ประดิษฐานอยู่บนชุกชี ๓.๑พระมหาเจดีย์ใหญ่ ทรงระฆังลักษณะองค์เจดีย์ตั้งบนฐานที่สูง ๔.๑.พระวิหารรูปแบบพระอุโบสถประดิษฐานพระประทับปาโรทัย
๒๑	วัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร	๑.พระพุทธรูป ๒.พระเจดีย์	๑.พระพุทธรูปมงคลธรรมศรีไทยหยกชิ้นใหญ่ที่สุดในโลก ๒.๑พระวิริยะมงคลมหาเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเจดีย์สูงสุด
๒๒	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระวิหาร	๑.อุโบสถหลวงอาคารขนาดย่อมกว่าพระวิหาร ๒.๑.พระวิหาร ประดิษฐานพระเลื่อมและพระแสนจากเวียงจันทน์
๒๓	วัดสุพรรณารามราชวรวิหาร	๑.พระอุโบสถ	๑.พระอุโบสถประดิษฐานบรรพตถาล ๒. จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถเรื่องเวสสันดรชาดก ถิ่นทศพร

ตารางที่ ๔.๒.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยว
		๒. พระพุทธรูป	กัณฑ์หิมพานต์และทานกัณฑ์ ๒.๑ พระศาสดา พระประธานในพระอุโบสถปางมารวิชัย เป็นฝีมือเดียวกับช่างที่หล่อพระศรีศากยมุนี
๒๔	วัดคูหาสวรรค์	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถจิตรกรรมเทพชุมนุมบานประตูหน้าต่างลายรดน้ำ ๒.๑ พระประธานในอุโบสถ ๔ องค์ หันพระพักตร์ ไปในทิศทั้ง ๔
๒๕	วัดศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถจัตุรมุขภายในมีภาพปูนปั้นนูนต่ำมีลักษณะพิเศษ ๒.๑ พระศรีสัมพุทธมุนี (พระพุทธรูปชินราชจำลอง) สุโขทัย ๓.๑ พระเจดีย์ศรีมหาธาตุสร้างขึ้นตามเจดีย์ทรงระฆังแบบลังกา
๒๖	วัดเทพธิดาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร ๓. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ สมัยรัชกาลที่ ๕ บูรณปฏิสังขรณ์ ๒.๑ พระวิหารตั้งอยู่ด้านทิศใต้ ลักษณะคล้ายกันกับพระอุโบสถ ๓.๑ พระพุทธรูปเทววิลาส หรือหลวงพ่อบุญรอด ประดิษฐานในพระวิหาร ๓.๒ รูปหล่ออภิกษุณีอริยสาวิกาซึ่งได้รับเอตทัคคะในฝ่ายอภิกษุณี
๒๗	วัดดุสิตดาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบอยุธยาตอนปลาย ๑.๒. จิตรกรรมภายในพระอุโบสถช่วงสมัยรัชกาลที่ ๑ ๒.๑ พระประธานในโบสถ์ปางมารวิชัย ก่อด้วยปูนลงรักปิดทอง
๒๘	วัดอนงค์คาราม วรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระวิหาร	๑. พระอุโบสถ อาคารลักษณะทรงไทยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ บานประตูหน้าต่างเขียนลายรดน้ำสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ๒.๑ พระพุทธรูปจุลนาค ศิลปะสมัยสุโขทัย ประดิษฐานในพระวิหาร ๓.๑ พระวิหารอาคารลักษณะทรงไทยประดิษฐานพระจุลนาค
๒๙	วัดราชสิงขร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ แบบศิลปะราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๓ ๒.๑ พระพุทธรูปหลวงพ่อบุญรอด เนื้อสำริดแก่ทองคำ ปางมารวิชัย ศิลปะแบบอยุธยาพระพักตร์ นามว่าหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปสุโขทัย
๓๐	วัดบวรมงคลราช วรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถ บานประตูหน้าต่างทาสีแดงเจดีย์ประจำทิศ ๒. พระประธานในอุโบสถ ปางมารวิชัยพระอัครสาวกซ้ายขวา ๓.๑ เจดีย์ทรงขาลักษณะสถาปัตยกรรมศิลปกรรมแบบมอญ
๓๑	วัดคฤหบดี	๑. พระพุทธรูป	๑. หลวงพ่อบุญรอดหรือพระแชกงคำ พระพุทธรูปหล่อด้วยทองนพ คุณศิลปะแบบเชียงแสนยุคปลาย พ.ศ. ๑๖๐๐-๑๘๐๐ ปางมารวิชัย
๓๒	วัดราชสิทธิาราม	๑. พระอุโบสถ	๑. พระอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๒

โกษม ชำนาญดี, พลังปัญญา...๑๑๓ ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, (กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔๙.

ตารางที่ ๔.๒.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
		๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์ ๔. พระวิหาร	๒. พระพุทธรูปจำรัสพระประธานประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ๓. พระเจดีย์คู่ ด้านขวา พระสิริศาสนเจดีย์ด้านซ้ายสิริจุมภฏเจดีย์ ๔. พระวิหารแดงสร้างพร้อมกับพระอุโบสถ ภายในประดิษฐาน "พระพุทธรูปสี่ทนต์ปางมารวิชัย"
๓๓	วัดเทพสิรินทราวาสราชวรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถลักษณะเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ๒. ๑ พระนิรันตราย พระพุทธรูปนั่งปางสมาธิ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้นใหม่จำนวน ๑๘ องค์ ๒. ๒. พระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์
๓๔	วัดอัมพรสวรรค์	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ มีพระประธาน ๒๔ พระองค์ สร้างตามศิลปะนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ "อันซีนบางกอก" ๒. ๑ พุทธรูปพระประธาน ๒๔ปางมารวิชัย
๓๕	วัดพิชัยญาติการาม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระปรางค์	๑. พระอุโบสถ ศิลปะแบบจีน บานประตูเป็นลายรดน้ำรูปภาจิตรกรรมแกะสลักศิลาสำเร็จมาจากเมืองจีน ๒. ๑ พระสิทธารถพุทธเจ้าพระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางวิปัสสนา ปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย ๓. พระปรางค์มี ๓ องค์ คือ ๑. พระปรางค์องค์ใหญ่ ๒. พระปรางค์องค์เล็กมี ๒ องค์ แต่ละองค์มีขนาดและรูปทรงเดียวกัน
๓๖	วัดโมลีโลกยาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร	๑. พระอุโบสถ ลักษณะทรงไทยยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ๒. พระวิหารลักษณะทรงไทยผสมจีน
๓๗	วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร ๓. พระปรางค์	๑. พระอุโบสถสร้างสมัยรัชกาลที่ ๓ หลังใหม่เสร็จ พ.ศ. ๒๓๗๒ ๒. ๑ พระวิหารอยู่ด้านใต้ของพระอุโบสถ เดิมเป็นพระอุโบสถมาก่อน ๒. ๒ วิหารพระบาง ประสงค์ประดิษฐานพระบางในสมัยรัชกาลที่ ๓ และพระบางถูกนำคืนที่เดิมปัจจุบันนี้ที่ประดิษฐานพระนาค ๓. ๑ พระพุทธรูปปางค์ประดับหินอ่อนขึ้นราวปี พ.ศ. ๒๓๗๐ ๓. ๒ มณฑปพระพุทธรูป ให้ชุดสระและสร้างหอไตร
๓๘	วัดรัชฎาธิษฐาน	๑. พระพุทธรูป ๒. พระวิหาร	๑. หลวงพ่อเงิน พระประธานในอุโบสถที่เจ้าสัวเงินนำมาจากวัดในกรุงศรีอยุธยา ประชาชนนิยมมากกราบสักการะและอธิษฐานด้านค้าขาย เพื่อประสบผลสำเร็จ ๒. พระวิหารใหญ่หน้าพระอุโบสถเก่าประดิษฐานพระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองรายรอบจำนวน ๑๒ องค์ ศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยา
๓๙	วัดราชโอรสาราม	๑. พระอุโบสถ	๑. พระอุโบสถ มีลักษณะสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมผสมไทย -

ตารางที่ ๔.๒.๑ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ศาสนสถานที่สำคัญ	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
	ราชวรวิหาร	๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	จีนผนังด้านในพระอุโบสถเขียนลายเครื่องบูชาแบบจีน ๒.๑พระพุทธรูปนันทคุณอดุลญาณบพิตร พระประธานในอุโบสถปางสมาธิพระพุทธรูปงดงามกว่าพระพุทธรูปองค์อื่นสมัยเดียวกัน ๓.๑พระวิหารพระพุทไธยาสน์พระวิหารขนาดใหญ่ประดิษฐานพระพุทไธยาสน์ปูนปั้น เพดานพระวิหารเขียนลายดอกเบญจมาศ
๔๐	วัดบรมนิวาส	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป	๑.พระอุโบสถ สร้างตามแบบแผนโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา พระประธานในพระอุโบสถนามว่า พระทศพลญาณ ๒.๑พระทศพลญาณพระพุทธรูปปางมารวิชัยพระประธานในพระอุโบสถที่มีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือชาวอินโดจีน จิตรกรเอก

ตารางที่ ๔.๒.๒ สรุปผล การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของศาสนสถานในวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้

ลำดับ	วัด	ชื่อศาสนสถาน	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถาน
๑	วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป	๑.พระอุโบสถก่ออิฐถือปูนผนังรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ๒.๑พระพุทธรูปสี่ศรีโลกเชษฐ
๒	วัดอินทรวิหาร	๑.พระพุทธรูป ๒.พระอุโบสถ	๑.๑พระศรีอริยเมตไตรยหลวงพ่โต ๑.๑พระอุโบสถ
๓	วัดบวรนิเวศวิหาร	๑.พระพุทธรูป ๒.พระอุโบสถ ๓.พระเจดีย์	๑.๑พระสุวรรณเขต๑.๒พระพุทธรูปชินสีห์ ๓.พระศรีศาสดา๒.พระอุโบสถ ๓.๑ พระเจดีย์องค์ใหญ่
๔	วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร ๔.พระระเบียง ๕.พระปรางค์	๑. พระอุโบสถ ๒.๑พระพุทธรูปปฏิมากร ๒.๑ พระพุทไธยาสน์ ๓.๑.วิหารพระพุทไธยาสน์ ๔.๑พระระเบียง สี่เหลี่ยมสองชั้น ๕.๑ พระปรางค์มุ่ม
๕	พระศรีรัตนศาสดาราม)	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระเจดีย์ ๔.พระระเบียง	๑.๑ พระอุโบสถ ๒.๑ พระแก้วมรกต ๓.๑ พระศรีรัตนเจดีย์ ๔.๑พระระเบียง
๖	วัดอรุณราชวราราม	๑.พระปรางค์ ๒.พระอุโบสถ	๑.พระปรางค์องค์ใหญ่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ๑ พระอุโบสถ สถาปัตยกรรมอยุธยา

ตารางที่ ๔.๒.๒ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อศาสนสถาน	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถาน
		๓. พระพุทธรูป ๔. พระวิหาร	๓. พระพุทธรูปมณีศรีราชโลกธาตุดิลก/พระพุทธรูปมณี ๔. พระวิหารสมัยกรุงธนบุรีปฏิสังขรณ์สมัยรัชกาลที่ ๒
๗	วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร	๑. พระเจดีย์ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระอุโบสถ ๔. พระระเบียง	๑. ๑ พระเจดีย์ทรงลังกานายอดภูเข่า บรรจุพระบรม สารีริกธาตุ ๒. ๑ พระพุทธรูปหลวงพ่อดำเชิงภูเขาทองลักษณะปาง มารวิชัย ๓. ๑ พระอุโบสถ ในกำแพงแก้วพระเจดีย์รอบๆ พระ อุโบสถ ๔. ๑ พระระเบียงรอบพระอุโบสถภายในมีพระพุทธรูปทั้ง ๔ ด้าน
๘	วัดเบญจมบพิตร ดุสิตนาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระระเบียง	๑. ๑ พระอุโบสถ สถาปัตยกรรมของศิลปกรรมแบบไทย ๒. ๑ พระพุทธรูปชินราชจำลอง พุทธรูปสมัยต่างๆ ๕๒ องค์ ๓. ๑ พระระเบียง ลักษณะเชื่อมกับพระอุโบสถรูปตัวยู
๙	วัดมกุฏกษัตริยาราม ราช วรวิหาร	๑. พระอุโบสถ	๑. ๑ พระอุโบสถสถาปัตยกรรมโบราณมีภาพจิตรกรรมฝา ผนัง
๑๐	วัดสุทัศนเทพวราราม วรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร ๓. พระพุทธรูป ๔. พระระเบียง	๑. ๑ พระอุโบสถ ใหญ่ที่สุด ยาวที่สุด และสวยที่สุดใน ประเทศ ๒. ๑ พระวิหารหลวงพระศรีศากยมุนีแบบรัตนโกสินทร์ ตอน ๑. พระศรีศากยมุนี ๒. พระพุทธตรีโลกเชษฐ ศิลปะ รัตนโกสินทร์ ๔. ๑ พระระเบียงวิหารคดประดิษฐานพุทธรูปปูนปั้น ๑๕๖ องค์
๑๑	วัดราชนัสดารามวรวิหาร	๑. โฉนดปราสาท	๑. โฉนดปราสาทสถาปัตยกรรมทรงไทยเหลืออยู่หนึ่ง ใน โลก
๑๒	วัดไตรมิตรวิทยาราม	๑. พระพุทธรูป	๑. พระพุทธรูปมหาสุวรรณปฏิมากรหรือหลวงพ่อกทองคำ ปางมาร
๑๓	วัดยานนาวา	๑. พระพุทธรูป ๒. พระวิหาร ๓. พระอุโบสถ	๑. พระพุทธรูปปฏิมาพระพุทธรูปปูนปั้น มี ๔ องค์ในพระ อุโบสถ ๒. ๑ อาคารมหาเจษฎาบดินทร์ใช้สอยประโยชน์ร่วมตัว อาคาร ๓. ๑ พระอุโบสถศิลปะชั้นเยี่ยมสมัยรัตนโกสินทร์ช่วง รัชกาลที่ ๑
๑๔	วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ	๑. พระอุโบสถ เขียนภาพพุทธประวัติและลาย ทงข้าว บิณฑ์

ตารางที่ ๔.๒.๒ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อศาสนสถาน	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถาน
		๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๒.๑ พระประธานในพระอุโบสถรัชกาลที่ ๓ แบบรัตนโกสินทร์ ๒.๒ พระพุทธรูปไตรรัตน์นายก(หลวงพ่อดำปาง) ๓.๑ พระวิหารหลวงประธาน แบบศิลปะสมัยรัชกาลที่ ๓
๑๕	วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.วิหารหลวง ๔.พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถ อาคารทรงไทยใหญ่กว่าพระอุโบสถอื่นๆ ๒.๑ พระศรีสรรเพชญ์ พระประธานพระอุโบสถ ปางมารวิชัย ๓. วิหารโพธิ์ลังกา วิหารน้อยประดิษฐานพระพุทธรูปก่ออิฐ ๔.๑ พระเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ ศิลปะรัตนโกสินทร์ยุคแรก
๑๖	วัดระฆังโฆสิตาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถทรงแบบรัชกาลที่ ๑ ภาพจิตรกรรมเป็นเทพชุมนุม ๒.๑ หลวงพ่อดำ พระประธานยืนรับฟ้า ๓.๑ พระวิหารสมเด็จพระสังฆราช(สี)
๑๗	วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระเจดีย์	๑.พระอุโบสถสถาปัตยกรรมทรงไทยเสารายด้านละ ๖ ต้น ๒.๑ พระพุทธรูปธรรมวิเศษฐาสดาพระประธานพระอุโบสถ ๒.๒ พระพุทธรูปนาคน้อยปางมารวิชัยสมัยสุโขทัย ๓.๑ พระบรมธาตุเจดีย์องค์ใหญ่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
๑๘	วัดราชบูรณะราชวรวิหาร	๑.พระปรางค์ ๒.พระอุโบสถ	๑.พระปรางค์สมัยรัชกาลที่ ๓ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ๒.๑ พระอุโบสถลักษณะทรงไทยจตุรมุขพ้อฟ้าใบระกา
๑๙	วัดมหาพฤฒาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถสมัยรัชกาลที่ ๔ ภาพจิตรกรรมอดีตพุทธ ๒.๑ พระพุทธรูปไสยาสน์ศิลปะกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ๓.๑ พระวิหาร ลักษณะคล้ายกับพระอุโบสถ
๒๐	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระเจดีย์	๑.พระอุโบสถเป็นแบบไทยสถาปัตยกรรมแบบไทยแท้ ๒.๑ พระพุทธรูปองค์ศรีส ๒.๒ พระนิรันตรายพระพุทธรูปทองคำ ๓.๑ พระมหาเจดีย์ใหญ่ทรงระฆังลักษณะเจดีย์บนฐานที่สูง
		๔ ตารางที่ ๔.๒.๒ (ต่อ) แบบพระอุโบสถประดิษฐานพระประธาน	
๒๑	วัดธรรมมงคลญาณนนทวิหาร	๑.พระพุทธรูป ๒.พระเจดีย์	๑.พระพุทธรูปมงคลธรรมศรีไทยหยกชิ้นใหญ่ที่สุดในโลก ๒.๑ พระวิริยะมงคลมหาเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ลำดับ	วัด	ชื่อศาสนสถาน	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถาน
			เจดีย์
๒๒	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร	๑. อุโบสถหลวงอาคารขนาดย่อมกว่าพระวิหาร ๒. ๑. พระวิหาร ประดิษฐานพระเลี่ยมและพระแสน
๒๓	วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ๒. ๑ พระศาสดา พระประธานในพระอุโบสถปางมารวิชัย
๒๔	วัดคูหาสวรรค์	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถจิตรกรรมเทพชุมนุมประดับหน้าต่างลายรดน้ำ ๒. ๑ พระประธานในอุโบสถ ๔ องค์ หันพระพักตร์ ไปทิศทั้ง ๔
๒๕	วัดศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถจัตุรมุขภายในมีภาพปั้นปูนตามี่ลักษณะพิเศษ ๒. ๑ พระศรีสัมพุทธมุนี(พระพุทธรูปชินราชจำลอง)สุโขทัย ๓. ๑ พระเจดีย์ศรีมหาธาตุตามเจดีย์ทรงระฆังแบบลังกา
๒๖	วัดเทพธิดาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระวิหาร ๓. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ สมัยรัชกาลที่ ๕ บูรณปฏิสังขรณ์ ลักษณะ ๒. ๑ พระวิหารตั้งอยู่ด้านทิศใต้ ลักษณะคล้ายกับพระอุโบสถ ๓. ๑ พระพุทธรูปเทววิลาส หรือหลวงพ่อดำ ในพระวิหาร
๒๗	วัดดุสิตดาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบอยุธยาตอนปลาย ๒. ๑ พระประธานในโบสถ์ปางมารวิชัย ก่อด้วยปูนลงรักปิดทอง
๒๘	วัดอนงค์ดารามวรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระวิหาร	๑. พระอุโบสถ ลักษณะทรงไทย สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ๒. ๑ พระพุทธรูปจลนาศิลปะสมัยสุโขทัยประธานอุโบสถ ๓. ๑ พระวิหารลักษณะทรงไทยประดิษฐานพระจุลนาศ
๒๙	วัดราชสิงขร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ แบบศิลปะราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๓ ๒. ๑ พระพุทธรูปหลวงพ่อดำ ปางมารวิชัย ศิลปะแบบอยุธยา
๓๐	วัดบวรมงคลราชวรวิหาร	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป ๓. พระเจดีย์	๑. พระอุโบสถ บานประดับหน้าต่างทาสีแดงเจดีย์ประจำทิศ ๒. พระประธานอุโบสถ ปางมารวิชัย-พระอัครสาวกซ้ายขวา ๓. ๑ เจดีย์ทรงขาลักษณะสถาปัตยกรรมศิลปกรรมมอญ
๓๑	วัดคฤหบดี	๑. พระพุทธรูป	๑. หลวงพ่อดำหรือพระแชกคำศิลปะแบบเชียงแสน
๓๒	วัดราชสิทธิาราม	๑. พระอุโบสถ ๒. พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๒ ๒. ๒. พระพุทธรูปพำนัก เป็นพระประธานในพระอุโบสถ

ตารางที่ ๔.๒.๒ (ต่อ)

ลำดับ	วัด	ชื่อศาสนสถาน	ประวัติและความสำคัญของศาสนสถาน
		๓.พระเจดีย์ ๔.พระวิหาร	๓. พระเจดีย์คู่ พระสิริศาสนเจดีย์ซ้ายสิริจุมภฏเจดีย์ ๔. พระวิหารแดงประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย
๓๓	วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป	๑. พระอุโบสถลักษณะตัวพระอุโบสถศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ๒.๑ พระนรินทราย ๒.๒.พระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์
๓๔	วัดอัมพรสวรรค์	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป	๑.พระอุโบสถ สร้างตามศิลปะนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ ๒.๑ พุทธูปพระประธาน ๒๔ ปางค์มารวิชัย
๓๕	วัดพิชัยญาติการาม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระปรางค์	๑.พระอุโบสถ ศิลปะแบบจีน จิตรกรรมแกะสลักศิลา ๒.๑ พระสิทธารถพุทธเจ้าประธานในพระอุโบสถ ๓.พระปรางค์มี ๓ องค์
๓๖	วัดโมลีโลกยาราม	๑.พระอุโบสถ ๒.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถ ลักษณะทรงไทยยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ๒.พระวิหารลักษณะทรงไทยผสมจีน
๓๗	วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร	-พระอุโบสถ ๒.พระวิหาร ๓.พระปรางค์	๑. พระอุโบสถสร้างสมัยรัชกาลที่ ๓ เสร็จใน พ.ศ. ๒๓๗๒ ๒. ๑ วิหารพระบาง ๓.๑ พระพุทธรูปปาง ๓.๒ มณฑปพุทธบาท
๓๘	วัดรัชฎาธิษฐาน	๑.พระพุทธรูป ๒.พระวิหาร	๑. หลวงพ่อเงิน ประธานอุโบสถประชาชนนิยมกราบไหว้ ๒. พระวิหารใหญ่ประดิษฐานพระเจดีย์อมุมไม้สิบสอง
๓๙	วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป ๓.พระวิหาร	๑.พระอุโบสถลักษณะสถาปัตยกรรมศิลปกรรมไทย - จีน ๒.๑ พระพุทธรูปนาคคุณคุณญาณบพิตร ประธานโบสถ์ ๓.๑ พระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์
๔๐	วัดบรมนิวาส	๑.พระอุโบสถ ๒.พระพุทธรูป	๑.พระอุโบสถ สร้างตามแบบแผนโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา ๒.๑ พระศพลญาณพางมารวิชัยประธานในพระอุโบสถ

ตารางที่ ๔.๒.๒ จากแบบสัมภาษณ์ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานในวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและคนต่างชาติ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาสหรือตัวแทนเจ้าอาวาสวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือเจ้าหน้าที่ ๆ ลูกจ้างผู้เกี่ยวข้องของศาสนสถานที่สำคัญ รวม ๔๐ รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

๑. ศาสนสถานกับประวัติศาสตร์ จะไม่มีความหมายใด ๆ หากศาสนสถานนั้นเกิดขึ้นโดยไม่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และคติความเชื่อ การดำเนินชีวิตของคนในสมัยหนึ่ง ๆ ศาสนสถานที่ทุกแห่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้ง ๔๐ วัด เป็นศาสนสถานที่ได้รับการสร้างขึ้นมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และผู้สร้าง เจตจำนงของผู้สร้างและคติทางพุทธศาสนาในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ด้วย

ศาสนสถานที่ประดิษฐานในวัดช่วงก่อนรัชกาลที่ ๔ จะเห็นว่าเกือบทุกวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาเป็นวัดที่ในตอนต้นรัชกาลที่สี่ย้อนหลังไปถึงสมัยอยุธยา ศาสนสถานเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และบอกเล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ด้วย เช่น พระพุทธรูปที่เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวรารามจะมีความเป็นมาของการนำมาประดิษฐานในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัดอรุณราชวรารามจะแสดงความสัมพันธ์กับพระเจ้าตากสินมหาราช

ศาสนสถานนอกจากจะเป็นตัวกำหนดช่วงประวัติศาสตร์ตัวบุคคลแล้ว ยังเป็นตัวชี้ประวัติศาสตร์ทางความคิด วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ทางการเมืองด้วย เช่น ภาพจิตรกรรมช่วงก่อนรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จะเป็นภาพจิตรกรรมแสดงอดีตพระพุทธเจ้าไตรภูมิ ซึ่งแสดงคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่มีได้ยึดตัวบุคคล ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ภาพจิตรกรรมนิยมเขียนพุทธประวัติ พระพุทธรูปก่อนในสมัยรัชกาลที่ ๔ จะ ส่วนสถาปัตยกรรมก็บอกประวัติศาสตร์ของความเชื่อของผู้สร้าง พระพุทธรูปก่อนสมัยรัชกาลที่ ๔ จะนิยมสร้างตามคติมหาบุรุษบุรุษ เช่น พระหัตถ์ทั้ง ๕ จะเรียวก่อน ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่พระองค์รับคติวัฒนธรรมตะวันตกคือรับคตินิเวศวิทยาศาสตร์ ส่งผลต่อการสร้างพระพุทธรูปในสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างเสมือนจริง (realistic) เช่น นิ้วพระหัตถ์ทั้ง ๕ มีความยาวตามลำดับเสมือนจริง เป็นต้น พระพุทธรูปในวัดธรรมยุติที่พระองค์ทรงปฏิสังขรณ์ เช่น วัดราชประดิษฐ์ก็จะเป็นตัวแทนแสดงดังกล่าวได้ดี

วัดศรีมหาธาตุเป็นวัดเดียวในจำนวน ๔๐ วัด มีวัดเดียวที่ถูกสร้างครั้งหลังสุด ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตย ศาสนสถานมีจุดเด่นคือ มีพระอุโบสถสวยงาม แต่อย่างไรก็ดี ทางวัดกล่าวว่ามีนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย การจัดวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นอกจากแล้ว การแบ่งสถานที่ระหว่างเขตพุทธสถานกับเขตสังฆสถานจะแยกออกจากกัน ซึ่งจะเป็นการกันมิได้นักท่องเที่ยว/นักแสวงบุญให้มีผลกระทบกับการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ วัดที่ถูกสร้างก่อนหรือช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ค่อนข้างจะแบ่งอาณาเขตได้ดี เช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดมหาธาตุ วัดอรุณราชวราราม

ราม วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงวิถีคิดของผู้สร้างในสมัยโบราณ การสร้างวัดจึงสะท้อนความเชื่อ วัฒนธรรมของผู้สร้างและของคนในสังคมในแต่ละยุคได้อย่างดี

๒. ความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา สาเหตุหลักของการสร้างศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนาทุกยุคสมัย คือ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และต้องการทำกุศลด้วยการคิดว่าการสร้างพระอุโบสถ การเจดีย์ ฯลฯ เป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ การสร้างศาสนสถาน จึงมาแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา แรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้สร้างและชุมชน/สังคมขณะนั้นจึงเพื่อสัญลักษณ์ที่เป็นที่เคารพร่วมกัน เพราะหลักศาสนาเป็นเป้าหมายทั้งตัวบุคคลและสังคมที่จะดำเนินชีวิตร่วมกัน หลักคำสอนทางศาสนาในสมัยโบราณจะแทรกเข้าไปอยู่ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา

นักทองเที่ยวที่ต้องการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะทางประวัติ นอกจากจะศึกษาจากศาสนสถานโดยตรงและด้านเรื่องเล่าอื่นๆ แล้วหลักฐานเชิงประจักษ์อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่ซ่อนมิติทางประวัติศาสตร์ มิติทางการเมือง มิติทางด้านเศรษฐกิจและมิติทางด้านสังคม จะปรากฏในจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ ความเชื่อทางศาสนาที่เป็นแกนจัดความสัมพันธ์ของคนในด้านอื่นๆ เช่น การเมืองนั้น จะค่อนข้างมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องและเห็นความคลี่คลายตามลำดับค่อนข้างจะค่อยเป็นค่อยไป จะเห็นจากการวางตำแหน่งอุโบสถ พระประธานและจิตรกรรมในวัดสุทัศน์ จะแสดงมิติการสร้างกรุงเทพให้เป็นเมืองเทวดา (กรุงเทพมหานคร) ความหมายสื่อเป็นเมืองเทวดาจะสื่อที่วัดสุทัศน์อย่างชัดเจน โบราณสถานจึงบอกเล่าทางประวัติได้อย่างดี

๓. บริบททางสังคมในสมัยหนึ่งๆ การบอกเล่าทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม และสังคมจะสะท้อนในหลักฐานศาสนสถานได้ ภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในพระวิหาร และอุโบสถในสมัยก่อนรัชกาลที่สี่จะมีแบบแผนเดียวกันคือ อดีตพุทธเจ้า หลังการรับอารยธรรมตะวันตก ภาพจิตรกรรมในฝาผนังในพระอุโบสถของแต่ละวัดจะมีความหลากหลายมากขึ้น จะปรากฏภาพจิตรกรรมทศชาติ พุทธประวัติ ฯลฯ

สภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีปรากฏในสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างและลวดลายต่าง ๆ ด้วยเพราะฉะนั้น การที่นักทองเที่ยวเข้ามาเที่ยวในวัดต่าง ๆ จำนวน ๔๐ วัด ตัวอย่าง จึงเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้และต้องการความเข้าใจศาสนสถาน สังคมการเมือง วัฒนธรรมของไทยได้อย่างดีและโบราณสถานที่เหมาะที่จะเป็นแหล่งศึกษาได้อย่างดีด้วยเช่นกัน